

Magyar sorsközösség? ^[1]

Névtelen levelek a közellátási tárca nélküli miniszterhez az ország közellátási viszonyairól (1941)

„Méltóztassék elrendelni százezer kutya kiirtását az országban. Az első a közegészségi ok, mert a kutya terjeszti a sapatnica-betegséget, a veszettséget, a májmétyelt, a bélférget, gilisztát, a koszt stb. [...]

4. Közgazdasági és ipari ok. Százezer kutya szőréből lehet filcet csinálni, a bőréből cipőt, kesztyűt, papucsot, táskát, bugyellárist, bőrdíszművet stb. A csontjából enyvet, foszfort, a lágy részeiből műtrágyát stb. Azután 100 ezer kutya annyit eszik, mint 25-30 ezer ember és gyermek. Kinek köll ez a sok ronda dög, a vidéken nyílt utcán megtámadják az embert.”

Bevezetés

A Magyar Országos Levéltár által őrzött *M. Kir. Közellátási Hivatal* iratai között található az alábbi dokumentumok. A gazdasági élet megszervezése, az állami ellenőrzés gyakorlása, a háország és a hadviselés érdekeit szolgáló külkereskedelmi szükségletek biztosítása, valamint a közélelmezés és általában a közszükségleti cikkekkel való ellátás egységes irányítása és intézése céljából 1940. december 17-én az 1917:XI.tc. alapján a kormány tárca nélküli közellátási minisztert nevezett ki. A miniszter hatáskörébe utalt ügyek intézésére Országos Közellátási Hivatali szervezetek (a 9200/1940. ME. sz. rendelettel), amely alá 1940-1941-ben a következő szervek tartoztak: *Kereskedelmi Hivatal* (iratanyagát lásd Külkereskedelmi Hivatal néven, törzsszám: K 734), *Árelenőrzés országos kormánybiztosa alá rendelt hivatal*, *M. Kir. Közélelmezési Hivatal* (I. csoport: közellátás, II. csoport: készlet-megállapítás, -igénybevétel, -ellenőrzés). Utóbbiak a következő években fokozatosan beolvadtak a Közellátási Hivatal szervezetébe, gyakorlatilag idővel egy-egy főosztályként működtek tovább. A szerv mindvégig a Budapest, Széchenyi rakpart 6. sz. alatti épületben működött, kivéve az Ellenőrzési főosztályt, amelyik az V. ker. Szent István tér 15. sz. alatt. A miniszter egyébként 1940. december 17. és 1941. szeptember 15. között *Laky Dezső*, *ötGyörfly-Benyel Sándor* követte.

A közzét iratokat egy közös alapszámra gyűjtötték össze és gyakorlatilag mindegyiket irattárba, „ad acta” tették, érdemi elintézését egy-két kivételtől (**5. számú forrás**) eltekintve nem folytattak. Nem is tehették, hiszen a problémák - bár a szabályozás országos szinten zajlott - mégis részben helyi gyökereket: helyi előljárók, önkényeskedő főbérők elleni panaszokat, nehéz sorsú városi lakosok, kisgazdák kesergéseit tartalmazták.

Mégis a leveleket olvasva többnyire egyetemes, általános kérdésfelvetésekkel találkozunk. A kisemberben folyamatosan ott van az a tehetetlen, kiszolgáltatott érzés, hogy valójában nem dönthet a sorsáról, azt olyan erők alakítják, amit nem vagy csak nagyon csekély mértékben befolyásolhat. Amíg a levélírók úgy érzik, ők mindent megtesznek saját családjuk és a közösségi érdek érdekében, addig sokat panaszkodnak arról, hogy mások nyereszkeskednek, elkövetett visszaéléseikkel kárt okoznak környezetüknek. A névtelenül megfogalmazott problémák tükrözik egyúttal a „kis halak” problémáját a „nagy halakkal” szemben, akik könnyedén, nem dolgozva szerzik pénzüket és élőködnének a becsületesebb emberek. Érdekes, hogy a társadalom egyes rétegei - mint ahogy a forrásokból is kiolvasható - egymásra haragszanak: a városi tisztviselő a falusi parasztembert (**3. számú forrás**), míg a kisgazdák az „ingyenlő” városit támadják (**6. számú forrás**), tehát a magyar társadalomra a 19. század vége óta oly nagyon jellemző főváros-vidék ellentét is felbukkan a levelekben.

Külön érdeklődésre tarthatnak számot az elkeseredett nagyváradi levélíró által megfogalmazott gondolatok (**8. számú forrás**), amelyekben megjelenik egyrészt a nosztalgia a román uralom alatti időszak felé („jobb volt mint a mai helyzet”), másrészt a félelem is ott bujkál a sorok között: a félelem az elmúlt „magyarmentes” években kialakult helyi hatalmi és gazdasági viszonyoknak a felborulásától, s ezt az életérzést a „Ránk jöttek!” felkiáltás fejezi ki a leginkább.

Nem szabad elfelejteni, hogy 1941-től kezdve a második világháború távolban zajló hadi eseményeit a magyar társadalom is megérezte pl. a háborús élelmiszer-jegyrendszer bevezetése után. Nem véletlenül merül fel a közzét dokumentumokban a jegyrendszer bírálata, sőt fény derül a visszaélésekre is (**9. számú forrás**). Ezzel együtt felbukkan az egyéni érdek és a közösségi érdek viszonya, és azok az élethelyzetek, amikor egyik a másik fölé kerül. Jelen esetben a súlyos háborús helyzet és élelemhiány miatt bevezetett jegyrendszer jelenti a közérdeket, míg a visszaélések az egyéni érdek előtérbe helyezését. Nem véletlenül választottam ki a kutyák kiirtásáról szóló forrást sem, hiszen ez az öröknek tekinthető probléma is pontosan ezt a kérdéskört feszegeti: ami az egyik embernek óriási öröm, addig az embertársának csak szenvedés!

Szinte kivétel nélkül mindegyik forrás előítélettel nyilatkozik a magyarországi zsidóságról, közülük is talán a **10. számú forrás** emelkedik ki, amely a magyar textilipar helyzetét elemezve talán a megoldást a magyarországi zsidókérdésre. Az itt is olvasható vádak, amelyek a feltételezett gazdasági előnyszerzést hangoztatják elsősorban, részben visszatükrözik a társadalom felfogását a zsidóságról az 1940-es évek elején.

A felsorolt kesergések, panaszárakat és a mögöttük rejlő, társadalmat feszítő, mindmáig ható és sokszor aktuális problémák miatt választottam az egyik levélíró szavait használva a *Magyar sorsközösség?* címet, bár megoldási javaslatokat természetesen nem tartalmaznak ezek a sorok, mégis remélhető, hogy a távoli jövőben majd kevesebb hasonló hangvételű levél fog íródni...

Az ügyiratban még maradt néhány, közlésünkben kihagyott dokumentum, amelyek zagyva tartalmuk miatt maradtak ki. A szövegközlésnél igyekeztem megtartani az eredeti megfogalmazásokat, csak néhány helyen módosítottam a középpontozáson, hogy a szöveg érthetőbbé váljon.

Források

Névtelen levelek a II. világháború elején

1.

[eredeti, kézzel írt tisztázata, levélpapíron]

N[agy]m[é]l[t[ő]s[á]gú] Közellátási Miniszter úr!

[beragasztott újságkivágás-részlet]

A híres magyar tímáripár fejlődését a bőrgyárak felállítását gátolta. A kormányzat azonban azon van, hogy ezt az iparágat új életre keltse. A tímár kisiparosok száma sajnos nagyon lecsökkent: az ... [a cikk egy része kihagyva] lóra. A bőrdíszműkészítést is lassan a gyáraknak kénytelen átengedni a kisiparosság, amely most főként a *bőrbeszerzés nehézségeit* panaszolja. Ezen úgy lehet segíteni, ha megszerveznék országsszerte az elhullott állatok bőrének összegyűjtését.

[a levél folytatása]

Kapcsolatban ezzel, de egyébként is, arra kérem, méltóztassék elrendelni százezer kutya kiirtását az országban.

Az első a közegészségi ok, mert a kutya terjeszti a sapatnica-betegséget, a veszettséget, a májmétyelt, a bélférget, gilisztát, a koszt stb.

2. Közbiztonság. Minden lakás, ahol kutya van, tele van bolhával. A kutya odaírít a járdákra, az emberek beviszik a boltokba, a lakásokba. Undorító, mikor a kutyákat a járdákra rondították erre 10 [pengő] pénzbírság kellene.

3. Méltóság. Emberi méltóságot sérti a bűzös, bolhás, gen[n]yes szemű, köhögős állatot a lakásban tartani. Kutyatartás legyen érvényes fölmondási ok a háziúr számára. Progresszív kutyaadó kell, az első kutya évi 100 [pengő], a második 150, a harmadik 200, a negyedik 250 [pengő] évi adót fizessen, mert vannak oly örültek, akik 4 kutyát is tartanak a lakásban.

4. Közgazdasági és ipari ok. Százezer kutya szőréből lehet filcet csinálni, a bőréből cipőt, kesztyűt, papucsot, táskát, bugyellárist, bőrdíszművet stb.

A csontjából enyvet, foszfort, a lágy részeiből műtrágyát stb.

Azután 100 ezer kutya annyit eszik, mint 25-30 ezer ember és gyermek. Kinek köll ez a sok ronda dög, a vidéken nyílt uccán megtámadják az embert. Tessék százezer kutya mielőbbi kiirtását elrendelni. Ez igen kívánatos és hasznos lesz.

Tisztelettel egy polgár.

2. sz.

[eredeti, kézzel írt tiszttázat, levelezőlapon]

Laky professor úrnak az Árelenőrző bizottság elnökének
H[elyben]
Széchenyi R[ak]p[art] 6.

Az 1939. évben kelt rendelet megtiltja, úgy a fő, mint az albéleti lakások [árának] emelését. Ezzel szemben a [tisztelet] hatóságnak közönye folytán kialakult a főbérletek csendes terrorja, felsrófolták a szegényes kis szobák árát a végletekig. A törvény dacára olyan árak alakultak ki, amelyről a hivatalokban az élettől távol élő bürokraták nem is tudnak. A VIII. [kerület] Gyulai Pál u. 12. I. 22. alatti 2 szoba konyhás lakás 67 pengőt fizet összesen, de volt mersze az egyik szobáját üresen 55 pengőért kiadni. Minek hívjuk ezt rablásnak vagy magyar sorsközösségnek? Gyökeres változásnak kell itt jönni, hogy ilyesmi ne történhessen.

3. sz.

[eredeti, géppel írt tiszttázat]

Miniszter úr!

Ön az egyik hites könyvvizsgálói vizsga alkalmával az egyik jelöltől[!] azt kérdezte, hogyan oldaná meg Amerika pénzügyi és gazdasági válságát[!]. A sors iróniája Önt Magyarország közélmezési miniszteri székébe ültette azzal a rendeltetéssel, hogy oldja meg az ország gazdasági, illetve élmezési problémáját. Sajnos amint a tények eddig igazolják ezen kérdést nem tudja megoldani, mert igen balkezes módon nyúl a dolgokhoz. Egymásután hozza be a különböző jegyeket, csak arról nem gondoskodik, hogy aztán lehessen is vásárolni, mert amint behozza a jegyrendszert valami árura, az mindjárt el is tűnik, így van ez például a zsírral, cipővel, ugyanis megvan az embernek a zsírjegye, csak zsírt nem lehet kapni, a másíknál pedig még utalványt nem kap az ember, cipő csak volna. Mind gondolja jó van ez így? Inkább ne hozzon be semmiféle jegyet, csak kapjon az ember amit akar. Az helyes, hogy a vásárlást korlátozza, mert így legalább a gazdag zsidók nem vásárolnak össze mindent.

Legnagyobb baj az árpolitikájánál van, ugyanis folyton maximálják az árakat, illetve ahogy Önök nevezik rögzítik, de ezt nem tartják be, mert folyton úgyszólván mindennap felfele maximálják az árakat, még azoknál az áruknál is, amelyeket itthon állítanak elő teljes egészében, vagy itthon termelnek, például a mezőgazdasági termelvények.

Ha árrögzítéseket csinálnak, akkor az legyen árrögzítés, s ne maga az állam legyen árrágitó, mert néhány nagybirtokos azt akarja, hogy a sertés és gabona ára magasabb legyen, erre Ön és az országos árkormánybiztos mindjárt kiadnak egy rendeletet, hogy ennek meg ennek az árat újból szabályozzák, mégpedig felfele. A kormány folyton azt hangoztatja, hogy minden törekvése az, hogy a pénzünk belső vásárlóerejét biztosítsa s ezzel szemben mit látunk, hogy Ön, illetve az árkormánybiztos, mely szintén Önnek van alárendelve, állami árrágitással napról-napra rontja a pénz vásárló erejét, nemsokára oda fogunk jutni, hogy a pengő arra a sorsra jut, ahova a korona, vagyis nem fog semmit se érni, ez pedig egy általános forradalomhoz fog vezetni. A napokban is a pénzügyi államtitkár úr azt a kijelentést tette, hogy nálunk nincs infláció, pénzromlás. Nagyon csodálkozom rajta, hogy egy magát pénzügyi szakembernek tartó államtitkár ilyen kijelentéseket tesz, holott még a leglaikusabb is tudja, hogy nálunk infláció, pénzromlás van, amit legjobban bizonyít az árak ugrásszerű emelkedése.

Mit ér az a rendelet, amelyben a fizetéseket 5, illetve 8%-kal emelik, amikor az állami közreműködéssel az árak már az egekben járnak. Legnagyobb szemtelenség és hazugság pedig az, amikor egyes állami emberek kijelentik, hogy nálunk nincs oly drágaság, mint más államokban, ez közönséges hazugság.

Van árkormánybiztosságunk, mely azonban nem áll hivatásának a magaslatán, nem a fogyasztók érdekét, hanem a termelők, kereskedők és iparosok érdekeit védi, nem törődik a tisztviselőkkel, akik[!] már úgyszólván teljesen le vannak rongyolódva, mivel fizetésük a nullával egyenlő.

Németországban és Olaszországban is a háború kitérése pillanatában rögzítették az árakat, de ugyanakkor hozta[!] egy rendeletet, mely szerint ezen rögzített árakat, valamint a fizetéseket és munkabéreket a háború alatt emelni nem lehet és ezen rendelet betartása felett szigorúan örködnek, az árrágitókat szigorúan büntetik. Nálunk is hoztak árrögzítő rendeletet, de azt nem tartják be, az árrágitókat nem büntetik megfelelőleg.

Ön, mint közélmezési miniszter és az árkormánybiztosság legfőbb előjárója, hozzon, illetve adjon ki egy rendeletet, mely szerint az árakat lerögzíti, a munkabéreket, fizetéseket a háború tartama alatt semmi körülmények között emelni nem engedi, az árrágitókat a lesgigorúbban büntetni, de aztán ezen rendeletet a lesgzigorúbban aztán az állam tartsa be. Igyekezzen a mostani magas árakat nemhogy emelni, hanem leszállítani.

A mai újságokban olvasom, hogy a földmívelésügyi miniszternél értekezlet volt a mezőgazdasági termények árának az újabbi megállapítása érdekében, ez megint egy állami árrágitási folyamatot fog megindítani. Minek kell azt a bűdös parasztot annyira agyon támogatni, egy másik sokkal értékesebb osztály terhére. A parasztnak ma nagyon jó dolga van, minden kutyaszart drágán el tud adni. Mint közélmezési miniszter hasson oda, hogy a mezőgazdasági termények árát, valamint az ipari és kereskedelmi cikkek árát a kormánybiztosság ne emelhesse, általában Önnek az volna a legfőbb kötelessége, hogy ezen állami árrágitásokat megakadályozza, sajnos ezt nem tapasztaljuk.

A pénz értékének a megóvása érdekében kövessen el mindent Ön és a pénzügyminiszter is, hogy az ne csökkenjen, ne csináljanak inflációt, hanem éppen ellenkezőleg a legnagyobb fokú defláció kell, mely ismét helyreállítja a pénz értékét, a bizalmat a pénzhez.

Ha Ön meg akarja oldani az ország gazdasági, pénzügyi válságát és élmezési nehézségeit, akkor fogadja meg tanácsaimat s kövesse azokat.

Egy volt hites könyvvizsgáló hallgatója

4. sz.

[eredeti, kézzel írt tiszttázat, javításokkal]

Tisztelt, tekintetes, méltóságos úr. [olvashatatlan]ner Imre aszt mondta, hogy ők ha ot[!] volnának ország háznál vagy órá volna bízva, az élmezés[is] minisztert kötéltre huzná, vala[men]nyi minisztert van az ország házban nem is ártana egynek se, magúgon gondoljanak ar[ra] öneki kötelet a nyakára mer az minnyájukat felagani feleségével egygyütt, meg az keczei előjárókat is, többmindet elbeszélketen a feleségvel együt. tisztel miniszterekre az élelemér mikölone lötél minyájuknak kérdészen nevét az a neve ami [olvashatatlan]ner Imre Keczel, kerület III de ti de ti

5. sz.

[eredeti, géppel írt fogalmazvány]

Méltóságos
Barcsay Ákos Úrnak
Pest vármegye főispánja, o[rszág]m[ozgósítási] kormánybiztos,
Budapest

A hatvani Deutsch birtok élmeziszer-rejtegetése ügyében hozzám intézett névtelen levelet esetleges intézkedés végett csatoltam megküldöm.
Budapest, 1941. április 30.

6. sz.

[eredeti, kézzel írt tiszttázat]

Gróf Teleky Pál Miniszter Elnök Úr!
Kegyelmes Uram!

A magyar kir. kormány közellátással kapcsolatosan igen sérelmes intézkedést tett azok gazdáik ellen, akik mindig a Kormány mellett állottak. Eddig tűrte a gazda, hogy bérére szociális rendelkezésekkel hátrányos helyzetbe jusson, de azt nem fogja tűrni, amit ő megtermel, abból még eleget se egyen.

Azt kijelentést, amit Laky úr tett, hogy legszigorúbb büntetéstől sem riad vissza, így el fogja éni azt [, hogy] a gazdaközönség nem termel, nem hízlal disznót, esetleg feleslegét elássa, Laky úr mégsem hiszi el.

Az biztos lesz, a gazdák iparkodnak a rendeletet kijátszani és nem lesz elég börtön, mert vagy 6-8 millió gazdát be kell börtönözni. Pedig gazda beleszakadásáig termel, ha őt nem bántják és ő tudja a legjobban földjébe hova mit kell vetni, hogy az meg teremjen. Az is bizonyos a gazda nem tartja vissza feleslegét, hanem annyira eladja, hogy azt aratást megelőző hetekben meg kell neki venni sokkal magasabb árrért.

Miniszter Elnök Úr!

Az is biztos, a gazda mindig nemzeti alapon állt és áll ma is és nem lehet őket hangzatos szavakkal a Szent István-i eszméktől eltántorítani. Sokkal több baj lesz inkább a dédelgetett proletárral, aki ma is idegen eszmék felé kacsingat, bármennyire tömi azt a magyar kormány, csak várja az alkalmat, hogy az Urakat felagghassa (beszéli egymás között).

A másik szomorú eset Futura intézmény, amely a gazdáktól 18 [pengő] áron veszi a rozst, 24 [pengőért] adja el. Addig ezen a téren nem lesz rend, amíg szabad kereskedelem nem lesz.

Ha ez tovább így lesz, néhány futurást a kormány pukkadásig megtöm a gazdák kárára.

Tehát helyrehozhatatlan bűn lenne a gazdákat ilyen zaklatásnak kitenni - az ügyis átadja feleslegét.

Bátran merem állítani, ha ilyen szerencsétlen rendelkezések nem lettek volna, tele volna az ország hízott sertéssel, így azt mondja, azért hízlalják, hogy elvegyék.

Kérjük Miniszter Elnök Urat ne bántsanak bennünket gazdákat, mi megteszünk mindent, melyet édes hazánk és annak általunk nagyrabecsült kormány elnöke kíván, de munkába táplálék is kell bőségesen

Hódolatteljes tisztelettel
Szegedi kisgazdák

Hol magántulajdon szentsége!

A gazdát bántják ebből nagy baj lesz,
a vörös kormány is abba bukott bele,
hogy a gazdától mindent elvittek, ez-
zel teljesen magára haragítja az úri
közönség a magyar parasztságot.

7. sz.

[eredeti, kézzel írt tisztaát]

Nagyméltóságú Uram!

Először is bocsánatot kérek Nagyméltóságodtól, hogy drága idejét igénybe veszem, de azt hiszem nem ártok vele, ha tudomására hozom, hogy Cegléden és úgy hallom más városokban is milyen üzérkedés megy a cukorjeggyel.

Tudom, hogy a cukorjegy azért van kiadva, hogy lehetőleg mindenki egyformán kapja, s ezzel szemben az történik, hogy a szegény osztály, aki eddig sem vett cukrot, csak esetleg nagyon csekély mennyiségben, az most sem vesz, hanem eladja a cukorjegyet 1-2-ig kgmját s a cukor árát is a vevő fizeti meg. Ilyenformán a cukor kgja 3.08-3.16-be van. A kereskedők mondják, hogy mióta jegyrendszer van, háromszor annyi cukor fogy el. Van továbbá sok szegénysorsú szoptatós anya, aki a csecsemőjének a Stefániától is kap 1 kg cukrot havonta. Szerény megjegyzésem, hogy jó lenne az ilyen dolgokat is szigorúan ellenőrizni és a kereskedőket megkérdezni, mert ők legjobban tudják, hogy melyik vevőjük mennyi cukrot fogyasztott havonta. Szerintem sokkal nagyobb jövedelme lenne az államnak, ha a cukor árát emelné magasabbra.

A szegény osztályon nincs segítve, csak még inkább ösztönözve a dologra, mert amíg a cukorjegy árából tart, nem megy dolgozni s a gyermek is, csak nem élvezi a részére kiutalt cukrot.

Remélve, hogy felvilágosításom nem talál süket fülekre s talán a köznek is hasznára szolgál maradok alázatos tisztelettel

Egy ceglédi tisztviselő
Cegléd, 1941. III. 7.

8. sz.

[eredeti, kézzel írt tisztaát]

Nagyvárad, 1941. II/10.

Ez az igazság

Igaz, hogy örömkönyveket sírtunk, amikor az első magyar katonákat megláttuk, de már az első héten kezdődött a kiábrándulás. Jöttek a mindennapi rendeletek. Be kell jelenteni a cukor és petróleum készletet. Mindenki fizesse a kávéja és teája után az adót. Hát kihágást követtem én azzal, hogy van az éléskamrámban 2 k[il]o kávé és ½ k[il]o tea? Nem fizetem be! Nem drágítom meg még jobban, hanem eladom. Megtettem. Aztán jöttek a vasutasok, mert nem fizetnek a vonaton és elvitték a zsírnak valót. Azóta csak reggel 6 órakor ad a hentes 25 dekát egy-egynek. Szeptemberben már nem lehetett cukrot kapni. A tejesasszonyom sírt, hogy a gyerek nem eszi a gríz cukor nélkül, nem tud mit adjon neki, adjak egy pár kockát, adna este egy liter tejet. Nekem sem volt már egy hete, de bementem vele egy szomszédomhoz és szereztem neki ¼ kilót. Októberben vettem 1 kilót 2 pengő 20-ért. Petróleumot vettem 2 liter a 1.20-ért. Megjött a rendelet, hogy a fatermelő jelentse be a készletet és ne adjon el belőle. Nem volt fa. Mikor a magyarok bejöttek 15 pengő volt egy méter fa. Megmaximálták 21 pengőre, de a kereskedőnek elfogyott a fája. Vettünk a piacon teljesen nyers fát, amit a falusi ember előtte való napon levágott métereként 30 pengőért. Megszületett a fekete fa. Elment a kereskedő oda, ahol fát tudott és elhozta. Aki ismert, hogy nem fogja feljelenteni, annak adott 27 pengőért. Az állam termeli ki a lánckereskedelmet. A város látta, hogy baj van a fával, hideg van, feloldotta a termelőnél a fát, tárgyalt a kereskedőkkel, de magasabb árat kértek vagy szállítsa be a MÁV a fuvardíjat. Még mindig tárgyalnak. Már szeptemberben kezdtek beözönlenni az anyaországi felszabadítók. Ügyvédek, orvosok, hivatalnokok, amikor nekünk sincs elegendő élelmünk és anyagunk, amikor anyaghiány miatt a munka és a forgalom majdnem teljesen szünetel. A románok alatt mindenből bőség volt, nem hiányzott semmi és a sokszor hangoztatott rabság jobb volt, mint a mai helyzet. Aki befogta a száját és nem politizált, nem ócsárolta a románt, annak semmi baja nem volt. Ha valakit bosszúból feljelentettek, többnyire felmentették és, ha történt jogtalanság, nem volt olyan nagy, mint amit a magyarok a zsidókkal csinálnak. Egyszerűen bemennek a zsidó kávéházba vagy üzletbe és elveszik. Minden jó érzésű ember felháborodott. Domokos, a nyugalmazott táblabíróknak könnyes lett a szeme, amikor meghallotta, hogy mi megy itt végbe. Hová lett a magyar jogérzet és emberiség? Örvendünk, hogy nem vagyunk román uralom alatt, de nem volt időszerű. Várni kellett volna még vége van a háborúnak és megehetjük mi magunk a termésünket és felhasználhattuk magunknak a mi anyagunkat. A mai kormány nem eléggé bölcs, de annál hangosabb a MÉP lapjába megírták, hogy megindult Váradon a tanoncokhoz és a tűzoltóaktanya építkezése meg a nagykarolyi cukorgyár építkezése. Szemfényvesztés, reklám. Megölte az állam a kereskedelmet és gyáripart, hogy kivette hirtelen a zsidókézből. Hát lehet 1-2 év alatt megszerezni azt a tapasztalatot és rutint, amit az a zsidó az üzletében 10-20-30 és 40 éves működése alatt megszerzett? Álljon oda az a keresztény gyerek és a pult alá 14 éves korában. Nagyon hangoztatják az anyaországban és itt is, ha szónokolnak, hogy le van szegényítve az erdélyi magyarság, mert a románok tervszerűen csinálták. Ez a visszacsatolt terület mindig szegény volt ott, ahol gyenge volt a föld. Nem szegény a Szalonta, Tenke, Górbéd, Gyarak, Árpád vidéke.

Amíg a háború tart, addig minden nappal nehezebb lesz a megélhetésünk. Nem a lánckereskedő drágít, hanem az állam az elosztókkal. Többe kerül annak a költsége, mint a lánckereskedők haszná, ha a kereskedelmet felszabadítják. Ma persze olyan méreteket öltött a lánckereskedelem, amilyen el sem volt képzelhető. Ott kezdődik, hogy tiszték feleségei is ipart váltottak és ők kapják, azaz nekik utalnak át azért, ők meg nem adják lánckereskedő áron tovább, hanem nagy haszonnal és tőlük kapja a lánckereskedő. Tessék megérdeklődni, hogy hány iparengedélyt adtak ki Budapesten szeptember óta. Hihetetlen, azt mondják itt, hogy protekciosok kapják az iparigazolványt és láncolnak.

Az igazság az, hogy nem szabadítottak fel, csak idegen uralom alól, de annak ellenében lehetetlenné [tették] a boldogulásunkat és visszasírjuk a régi állapotokat. Lehet a késői, de nagyon késői, utódaink jobban fognak élni.

Az este bemondata a rádió, hogy a Szilágyságban annyira leszegényedett a nép, hogy a gyermekeket el kellett látni cipővel és élelemmel. Az igazság az, hogy minden évben karácsony előtt a gyermekbarát oszt ki cipőt. A szegénység koránt sem volt oly nagy, mikor a magyarok bejöttek, mint ma. Volt minden és a forgalom, meg munkaalkalom jóval nagyobb volt. Úgy látom a kormányznak ilyen reklámra szüksége van. Jaj nekünk, ha a háborút nem végzik be rövidesen. Minden nappal nehezebb az élet. Ma maximumtájk a tejet, tojást stb., de azon az áron nem kap senki. Az árja nagykereskedők és azoknak egyik legnagyobbja a Pallas cég, amit árjásítottak, számlát ad, de a megvett árut egy cédulán számlítja ki, persze sokkal magasabb áron. Mindenki így csinálja. Ha nem szabadítják fel a kereskedelmet, nem konkurálnak a cégek. Nem ért ahhoz a kormány. Megolvastuk 15 anyaországi kereskedő telepedett itt le. Sok orvos-ügyvéd, hivatalnok stb. Nagy a felháborodás. Ránk jöttek! Már mondják, hogy pusztultak volna ott.

9. sz.

[eredeti, kézzel írt tisztázata]

Budapest, 1941. II. 16.

Kegyelmes Miniszter Uram!

Gratulálok a sok fárasztó munkájához és jóindulatához, amit a közélet terén szándékozik megvalósítani, de nehezen fog ez menni. Már a zsidók 30-40 pár cipőt egy családnak is felvásárolt[!]: a cukor, tea, csokoládé, liszt, zsír és [t]ő[b]i az ő éléskamrájába található.

Nem értem miért? Adtak a Lőb zsidónak áll[ami] cukorárúsítást? A Dob utcai zsidónőnek és érdekből kikeresztelkedett Lőb és ivadékának, és tovább is, már az utcai árus zsidóknak az ágy alatt van zsák liszt, 75 kgr cukor, hüvelyes stb. Nézzé ide a környékbe, Csiky utca városi házakba, a munkás itt felfordulhat, amikor ősszel itt nem volt cukor, a zsidónő 25 kg. kapott, én a 4 gyermekemmel 8 dgrm, az elektromos művek alkalmazottai 3 hete kaptak 50 liszt, 20 zsír 40 hüvelyeset és cukorjegy nélkül.

A jegyet is beváltják, miért? Ez a kivétel, fizetésben is előnyben vannak az állami embereknél, sógorom 50 éves és kezelő minősége van és 18 évi szolgálat II. fokú hadirokkant és 10 évet töltött a világháborúban és fogságban s pusztul. Liszt? Itt a környékbe nincs, de a pár kg cukorban fele liszt van keverve. Lakás! A városi házból csak zsidó kap, ezek a házak zsidó tanya, hazafelforgatók az egyik házból itt van 83 lakó között 49 zsidó. A Kún béla [!] Tisza [István]-gyilkos titkárja és cselédei is laknak itt és a 4 gyermekemmel nem kaphatok olcsó lakás és ennek az országrontó hóhér: közönséges és cselédei, most iparigazolványa van, telephonja, szóval a Miheller alvilági vörösből vállalkozó lehetett a vérfilérekből. Vasárnap hozott az uram egy újságot abban olvastam a Kegyelmes Úr jó akaratú sorait, de nehéz lesz ezt szervezni, ehhez csak a Hitler emberei értenek, mert itt minálunk csak a kivételezettek élhetnek, menjen a zsidó is hazát védeni és éljen ő is, mint a más ember, amit jegyre kapható, családomból 4 férfi volt a világháborúba fogságba és Erdélyt vissza foglalni. A zsidó még él és elősködik, a mi bőrünkön beteg anyám nem bírja ezt a rossz kenyeret enni, és nem tudok őt segíteni, mert lisztem nincs, jó munkát kegyelmes úr.

Üdvözlö egy magyar asszony
S.R.

10. sz.

[eredeti, géppel írt tisztázata]

Iránytű a keresztény-magyar gazdasági élet hajójához Tűrhettelen állapotok a textiliparban

Mint mikor végigszánt a vihar a napsütötte, simatűkrű Balatonon s felkorbácsolván vizét, előbb szürke, majd pocsolyszínűvé válik s rátekinthető a szemléltetőre fájdalmas érzéssel hat, ép[er] ily elszomorító képet tár elénk az a vihartól felkorbácsol helyzet, mely a textilgyárak s velők karöltve cselekvő régi liberális nagykereskedők, majd az újonnan munkába álló keresztény-magyar textilnagykereskedők tábora között dül.

Mi lehet vajon az oka, hogy a helyzet ide mérgesedett? Önzés, kenyérrigység, a kereseti lehetőségek csökkenése, konc feletti kétségbeesett tülekedés, a zsidóság görcsösen ragaszkodó küzdelme gazdasági életünkbeni hatalmának megtartására, avagy rettegéssel teljes idegenkedése az Európa közepén kialakult új világrendi életfelfogás megszilárdulásától? Mondhatom, szomorúság belemerülök az okok vizsgálódásába, mert arra kell ébredjek, hogy e vihart csakis a fent felsorolt okok idézték elő, majd azon reménymegnyilatkozás, mely a zsidóság lelkeit eltöltötte az angol és görög helyi sikerek feletti örömeinek frappáns megnyilatkozásában, hiszen Bardia eleste alkalmából a zsidóság úton-útfélen: üzleteikben, kávéházakban, lokálokban, valósággal ölelkezve, csókolózva gratulálnak egymásnak e feletti örömeikben s másnapra már meg is jelent az első vihartkeltő cikk a liberális sajtó egyik lapjában, majd utána a többiben is, az új iparigazolványos keresztény magyar textilnagykereskedők tábora ellen.

Elfogulatlanul szeretném megvilágítani mindkét részről az áldatlan, sok fűfanggal tele harcot, mit a lapok még erősebben szítanak, habár a sajtó részéről - nemesebb hivatásánál fogva - igen feltűnő, hogy az önzést védelmébe veszi.

Törvényben biztosított joga minden keresztény-magyar polgárnak, hogy azon szakmákra, melyek képzéséhez nem voltak s ma sincsenek köve, iparigazolványt szerezhesen az illetékes hatóságoktól az illetékek megfizetése mellett, ha csak ezt valamelyes személyi gátló akadály lehetetlenné nem teszi.

Ezen jogával élt az az 1300 (nem fontos a szám) új, keresztény-magyar textil-nagykereskedő is, kik az iparigazolványt kiváltották. Ezen kereskedők jogot szereztek ipar folytatására és e jogot megvonni tőlük alkotmányosan kormányzott állami berendezkedés mellett, ahol a szerzett jogok tiszteletben tartásáról maga a kormány köteles gondoskodni - lehetetlennek tartom.

De minő berkekből indul el e robajos vihar a keresztény-magyar kereskedők ellen? Nyíltan kimondom, hogy az államrendet nem kedvelő, tiszteletben nem szívesen tartó, magukat az államhatalomnál is hatalmasabbnak tartó liberális gyárosok, nagykereskedők és az ezek szekerét toló, kiváltságos keresztény új iparigazolványos nagykereskedők berkeiből és pedig azért, mert nem jutott nekik annyi 15-35% hasznot hajtó árumennyiség, mint amennyit a liberális kapzsi korszakban kaptak s amely haszonnak még a legminimálisabb részéhez is görcsösen ragaszkodnak s mindent elkövetnek, hogy az új keresztény-magyar nagykereskedőket kinullázhassák. Megjegyzem, hogy itt a gyárosok a főkolomposok, mert a mai zilált gazdasági helyzetünk előnyénél fogva, oly magas fán ülő madárnak képzelik magukat, hogy annak adnak árut, akiknek akarnak, bár a normális gazdasági életben valósággal bókoltak a kereskedőknek. Hogy ma a zsidó színpalak mögött mi folyik? Kétségbeesett! És a magasabb hatóságok nem látják vagy nem akarják észrevenni?

Egy pár esetet jegyzek fel a gyárak önzetlen és előzékeny eljárását megvilágítandó. Vannak gyárak, melyek, - hogy a conjunkturális gazdasági élet előnyeiket kihasználják, - központi irodájukon kívül kedvenceik neve alatt nagykereskedést tartanak fenn s árujuk nagy részét ezek révén értékesítik, hogy a gyári ár felett jóval magasabb árt biztosítván, retye-rutyájukat is busás jövedelemhez juttassák, nem gondolván arra, hogy ez üzleti eljárásuk mellett egy árdrágító törpécske rejtezik. Vannak aztán olyanok, ahol a magasabb tisztviselők tartanak fenn ily nagykereskedést rokonaik vagy barátaik révén, avagy testvérüket, rokonukat ajánlják be egy jobb név alatt létesült keresztény nagykereskedői céghez, avagy a zsidótörvény értelmében elbocsájtott alkalmazottakat, hogy a haszonon együttesen osztozkodhassanak. Majd előfordulnak oly esetek is, mikor jobbnévű új - a liberálisok szekerét toló nagykereskedő pezsgős vacsorákra verbuválván a gyárak befolyásos áruelosztó tisztviselőit s az így teremtett kapcsolatot kihasználván - nem egészen ibolyaillathoz hasonló erkölcs alapján kapja a busás árumennyiséget a gyáraktól. És most felteszem a kérdést: ez hát az a liberális, erkölcsben gazdag, szolid kereskedelem, melyet az ő - alighanem díjazott - sajtójuk annyira védelmez s amire még ma is annyira büszke a liberális gazdasági élet vezetőinek tábora? No hát, ha ilyen az ő gazdasági, üzleti életük erkölcske: nem illeti más jelző, csak a „Pfüj!!!”.

E liberális tábor azt kérdezhetné tőlem, hogy honnan veszem e feltevéseimet? Feleletem ez: „Ha a nád bokrétáját nem lengeti szellő: susog-e az?” Vagy: „Csak ha a szél fúj: úgy zörög a levél!!!”

Még csak egy jelenséget jegyzek fel egy gyári központban lévő állapotról: kifüggesztett táblák hirdetik: „Kérjük a kézfogást mellőzni!” Előbb helyesnek tartottam, de később megbotrántkoztam, mikor azt hallottam, hogy azért függesztették ki a táblákat, mert a kézfogás leple alatt az alkalmazottak markába a felvidéki liberális vevők kf. bankjegyet csúsztatnak, hogy árut kaphassanak, - s kapnak is! Nyíltan mondom ki: ez az igazi képe a liberális erkölcsnek!!! Ez szintén neme az árdrágításnak. Tovább megyek a liberális lapok folyton azt hangoztatják, hogy normális gazdasági viszonyok mellett magukon a gyárakon kívül 50-60 nagykereskedő látta el a kiskereskedelem piacát áruval. Mi vonható le ebből? Az, hogy a nagykereskedelem egész jövedelmét az az 50-60 nagykereskedő vágta zsebre s hogy az új iparigazolványos keresztény-magyar nagykereskedők jöttek a telhetetlen liberális nagyoknak egyre több és több haszonról kellett lemondaniuk, mi - hiszen - fájhatott neki, hisz fáj az önzésnek, ha valamiről le kell mondania. De mennyi lehetett ezen 50-60 nagykereskedő évi haszna? Bizony, ha elgondolom: hatalmas, mert miből szerezhetett volna e liberális társaság - azon a fényűzésen is túlemelkedő életstandardon, élvezeti javakon felül - oly horrens vagyont (bér és

magánpaloták, birtokok, bankbetétek, értékpapírok stb.), amit a telekkönyvek és bankok útján ki lehetne mutatni, illetve megállapítani, hisz alig van liberális nagykereskedő, pláne a textiliparban, akinek nem volna jópár bérháza stb. És ezek mégis panaszkodnak és irigykednek az új keresztényekre.

Egy rövid számvetéssel kísérlem megvilágítani fent mondott szavaimat. Azt hiszem, nem állítok nagyot, ha azt mondom, hogy a 60 nagykereskedőnek (ha nem voltak többen) szóval a liberális nagykereskedelemnek legalább is meg volt az évi 10 000 000 pengő jövedelme; ha ezt veszem alapul: úgy minden egyes liberális nagykereskedőre, illetve családjára (ha volt) 1 166 666 pengő 60 fillér évi jövedelem jutott. Most, ha méltányos, igazságos és egyenlő alpon történék az áru elosztás: úgy akár 2000 keresztény-magyar család is tisztességesen megélhetne a reá eső részjövödelemből, ami országos viszonylatban 2000 adófizetőt, nemzeti viszonylatban pedig népességégi szempontból igen hathatós előnyt jelentene a magyarságot szaporítván, amit számításon kívül hagyni egyenlő volna a haza ellen elkövetett bűnnel. S biz ez évre nem csak itt a textil-nagykereskedelem, de minden téren, - ép fajunk érdekében volna szükség, mert úgyis csökkenő képét látjuk népi szaporodásunknak.

Tehát a liberális nagykereskedők önző és kenyérrigységgel teljes fészkelődésével szemben nemzeti érdekből - ami minden érdeknél előbbre való - az volna célirányos, ha már a Minisztérium - fals beállításra - mindenáron osztályozni akarná a textil-nagykereskedőket, ha az osztályozást úgy ejtené meg, hogy a liberális nagykereskedőket leépítvén, kényszer nyugalomba vonulásra bírva őket, az első csoportban elsősorban a több gyermekes (2-nél több) iparigazolványos (akár régi, akár új) keresztény-magyar kereskedőket, majd a kereskedelmi érettségivel bírókat, a második csoportba a 2 és 1 gyermekes családokat, végül a harmadik csoportba a gyermektelen családokat stb. osztaná be. Az osztályozásnál elsősorban és mindenképp a nemzet és nem a személyi érdekeket kell szem előtt tartani. Szomorú jelenség, hogy sokan olyanok is kiváltották telhetetlenségéből az iparigazolványt, kik ráutalva nincsenek magas nyugdíjuk folytán.

Megjegyzem mellékesen, hogy a kereskedelmet igen veszélyes volna osztályozással gúzsba kötni, mert megtörténhetné, hogy ép a legértékesebb elem elől záratnék el az érvényesülés útja. Viszont gazdasági életünk magyarrá és kereszténnyé tétele érdekében, igenis meg kell rendszabályozni különösen ez ágát a kereskedelmünknek, ahol a keresztény-magyarország csak igen csekély %-kal van képviselve; mert ha most - amikor a zsidókérdés megoldása általános szükségesség gyanánt vetődött fel majdnem az egész Európa keresztény lakosságának életfelfogása, erkölcs és türelmének betetele folytán: lehetetlen megállni félúton, hanem igenis meg kell oldani és pedig gyökeresen, mert ha ezt - ép a keresztény magyarságra tekintettel meg nem tennék: könnyen elcsúszhatnánk a zsidóság furfanggal tele, síkos jéglelkületén kelt indulatok és gazdasági helyzetének súlya folytán. Aláírom, hogy itt mi nem követhetjük a német és olasz példát, mert nálunk a zsidóság számaránya nemcsak, népi, de gazdasági értelemben is sokkal kisebb volt, mint nálunk. Nálunk más a helyzet és a megoldásnak is másé kell megtörténni. Nálunk különösképp gazdasági helyzetünkre oly megoldást kell keresni, ami a kecske és káposztára vonatkozó közmondásban: „A kecske is jóllakék s a káposzta is megmaradjon” elve alapján nyerne megoldást. Erre a következő elgondolással vélem a helyes utat megjelölni: a zsidóság óriási zsákja teles-teles van arannyal, pénzzel vagyis a tőke az ő kasszájukban van. Ezt a zsidó tőkét, ezt a keresztény magyarságból kisajtott tőkét kellene most a kérdés megoldásánál felhasználni, de hogy s miként? Elmondom röviden, de erőteljes tapasztalataim alapján. Állami kormányzatunknak van kezében az iparúszáshoz szükséges engedélyek (iparigazolványok) kiadása, mely nélkül a tőke mozgás, életképtelen s így saját magát őrli fel s legfeljebb zugúzerkedés keretében fejthet ki vétkes tevékenységet, munkát, amit fennálló törvényeink sújtó rendelkezése tilt és büntet. Tehát az iparúszási engedélyt törvényeink értelmében (kivételt még a tanúsítványos zsidósággal sem kellene tenni) vérszerinti származás alapján zsidónak minősíthető egyének, társaságnak, jogi személynek nem adnék, csakis keresztény magyarnak; viszont megengedném, hogy a tőkét, a zsidó tőkét a keresztény-magyarország befektetés, illetve üzletvitale céljaira igénybe vehesse s a tőkeadó, mint alkalmazottat munkába állíthassa és pedig azért, mert ezáltal nemcsak a zsidó tőke lenne felhasználható, hanem a zsidóság életrevalóságát, élelmességét, vállalkozóképességét, üzleti szakértelmét is elsajátítván, maga a zsidó tőke és szakértelem alapján erősödhetne meg s bontakozhatna ki a keresztény magyar gazdasági élet egészséges kerete. Négy, öt vagy sokat mondok tíz év alatt, hathatós felügyelet és ellenőrzés mellett a keresztény-magyar kereskedő önálló tőkével rendelkező egész táborra reguálódni, a szakmabeli képességet is megszerelvén. Előnye ennek ezenkívül még az lenne, hogy önállóítási vagy más ilyenmő alapra nem volna szükség.

(...)

Hazánk kiskereskedelméről jegyzek még ide pár mondatot. Ha e téren keresztény-magyar szempontból célt akarunk elérni, úgy a kereskedelem ez ágát s különösen a falusi kiskereskedelmet csakis új kiskereskedői gárda nevelésével lehetne megoldani, mert itt a zsidóság számaránya oly magas, mondjam 99%, hogy itt a keresztény magyarság javára a fennálló arányt visszaarányosítani csak ily módszerrel lehetne. Ezen ifjú kiskereskedői gárda nevelését a Hangya szövözetkezethet láthatná el legmegfelelőbbben falusi fiókintézetek útján. Hogy ez ifjú gárdát beállíthassuk gazdasági életünkbe, ahhoz szerintem legalább 10 évre volna szükség természetesen úgy, hogy zsidónak - a már meglévőknél kívül, iparigazolványt semmi körülmények között sem volna szabad adni és ezt törvényben kellene biztosítani. Megengedném azonban itt is, hogy a tőkétlen keresztény a zsidó tőkét igénybe vehesse üzleti jövedelmének bizonyos %-bani megosztása ellenében. A zsidó azonban csak mint alkalmazott szerepelhet. Az ellenőrzést az így létesült üzleteknél a Hangya Szövözetkezethet láthatná el vidéki ellenőrzései útján mindazon ideig, míg az illető kiskereskedő annyira meg nem erősödik, hogy üzletét önállóan is képes lesz elvezetni.

A kolozsvári egyetem alkalmazottai esküvétele alkalmából Szily államtitkár úr többek között ezt mondta: „Igazabb, jobb berendezkedés küszöbén állunk.” Ha az államtitkár úr e pár szavát az egész magyarságra akarnánk vonatkoztatni: úgy elsősorban gazdasági életünket kellene a keresztény-magyarország érdekeinek megfelelőleg átalakítani, ami csak úgy volna elérhető, ha betartanánk azon utat, melyet ezen észrevételem első részében megjelöltem. Ezenkívül vigyünk tisztá keresztény erkölcsöt, tisztességet és szeretetet gazdasági életünk kereskedelmi ágazatába is az „Élni és Élni hagyni” elve alapján s keresztény-magyar testvéreinket ne engedjük kinullázni a liberális, önző, csak a saját fajtáját védő és istápoló idegen erkölcsű és lelkiületű, zsidó gyári ipar és kereskedelem által, és ha ez szépszerével nem volna keresztülvihető: meg kell teremteni bármily úton-módon is. Ezért van okvetlen szükség a III. zsidó törvény világos és célszerű megalkotására.

Végezetül úgy érzem, nem fontos, hogy gazdasági életünk e szemernyi részére vonatkozó elgondolásom mellett nevem aláírásával személyemet előtérbe toljam, mert a név nem fontos, hanem a cél, melynek érdekében ezt szeszem s az illetékesek címére megküldöm figyelmüket ráébresztvén. Később, ha esetleg szükségét látom: okvetlen jelentkezni fogok.

Önzetlen tisztas, hazafias sovinizmus - amire a magyar nemzet minden egyes magyar tagjának, minden téren kimondhatatlan szüksége volna - vezet, mikor védelmet kérek az összes magyar keresztény kereskedő testvérem részére.

Hazafias tisztelettel,
egy a fajtáját aggódó, gondnal féltő magyar

11. sz.

[eredeti, géppel írt tisztázata]

Budapest, 1941. február 8.

Nagyméltóságú miniszter úr!

A zsidótörvény kijátszásának megakadályozására megjelent rendelet megállapítja, hogy melyek azok a tipikus esetek, melyek a leggyakrabban előfordulnak. Olyan tipikus eset azonban mint amilyen Szinen az állomáson (Abauj-Torna megye) előfordul még a törvény alkotója sem képzelte el.

Az állomáson van Braun Samu volt fakeskedőnek 600 négyzetméteres rakterülete, de 2000 négyzetmétert használ, amelyen olyan mennyiségű tűzifa van felhalmozva, hogy bármely igen nagy cégnek is dicséretére válna, pedig hát Brauntól el vonták az engedélyét. Úgy segített magán, hogy a Bodva-völgyi Fatermelő vállalatnál Győrő Mihállyal adatott magának egy bizonyítványt, hogy az ő nevében és részére vásárol, miért fizet waggononként bizonyos csekély összeget a kereszténynek s dolgozik maga 5-öd magával, mint zsidó tovább. A cég feje Braun Samu, a telepen dolgozik Braun Henrik, Braun László és Béla valamint Lissauer nevű sógorok, míg az irodában Weiszberger. Még ha nem fiktív, hanem való volna a Győrővel való társulás, sem felelne meg az előírásoknak, mert egy kereszténnyel szemben volna 5 zsidó. Különben ezt a körülményt tudja minden ide való hatósági és nem hatósági személy.

Érdemes lesz ha Nagyméltóságod közegeivel megvizsgálattja az itteni helyzetet és rögtön megállapítást fog nyerni, hogy mit tesz egy helybeli zsidó hatalmasság.

Jelen közleményem másolatát elküldöttem az illetékes kassai rendőrfőkapitányságnak is.

Mély tisztelettel
Keresztény János

[kék postaironnal ráírva]
Névtelen levelek közé!

12. sz.

[eredeti, géppel írt tisztázata]

Radocsay (Schwertfeuer) és Perley (Lehrner) textilészek nem egészen a maguk kezdeményezésére megindították a „szelekcio” mozgalmát szakmai versenytársaik ellen s a „beavatottak” vágyálma, hogy az itt készülő kaptafát a kereskedelem más ágazatain is felhasználhassák a konkurensok számának lefaragására. Az e célra megnyergelt lapokkal és az „érdekképviseletekkel” szemben Fehér Istvánné textilés a Virradatban megállapította, hogy az iparigazolvány revízió és szakmai szelekcio mögött kizáróan a klikkek kisajátítási igyekezete húzódik meg. Hatósági segítséggel szeretnék legázolni minden más becsületes törekvést, mindenkit, aki egy évvel, 6 hónappal, vagy csak néhány héttel esetleg nappal később avagy éppenséggel előbb érkezett az új honfoglalás sváb-frontjára. Sokallják a jelentkezők számát, holott azokban a beadványokban, melyeket a minisztériumokhoz intéztek nemcsak az található, hogy végenként vagy kocsinként 100 pengőket, havonta ezresek lehet keresni, hanem az is, hogy azokon kis emberek aláírásai vannak. A sajtóban is elhelyezett érveink előtt annak idején meghajló miniszteriális elemek a beadványok mögött állóknak akaratlanul is utat nyitottak s egymásután születtek meg szakmánként a nemzeti adományok, mint azokat Pándi Antal országgyűlési képviselő minősítette a gabonakereskedelemtől írt cikkeiben. Ezek a nemzeti adományok olyanok ölébe is beleestek, kiknek annyi köze volt a szakmához, amennyi a nevére iparjogosítványon található, de ez adományokból elsősorban azok kaptak, akik ezt előre, ha kell két politikai pártba is kisütögették egy és ugyanazon időben. S amikor kétségtelen, hogy a „régí” és a „keresztény magyar” kereskedők között vannak minden hájjal megkent e pályákra született elemek, nagy halak, ugyanakkor az is tény, hogy a sok szerencselovag mellett található olyan is, kis-halak szépszámmal, akik szerényen becsületesen, tehát naívan, de azért akarnak elhelyezkedni a kereskedelemben, mert odacsődítették őket. A szakmák élére felkúszottak és slepphordozóik „egy szép napon” azt vették észre, hogy a beharangozott „Új Világot” ha nem is a Kreschka Frigyesét, - nemcsak svábok fedezték fel, tehát nem csupán a szakmákban, hanem az azok mellé, agítált áruelosztó bizottságoknál ismertek jelentkezni. Aminek ellensúlyozására kitétték a „megtelt” táblát, a revízió és szelekcio stb. jelszavát. Megelőzően vagy egyidejűleg az áruigénylés egy részét áruhiány és hasonló címenek utasították el, vagy csak annyi áruval látták el, amennyire majd azt lehet mondani, hogy komoly forgalma nem volt, tőkéje elégtelen - az üzlet szűnjön meg... Azt mondják a „bennfentesek”, hogy azoknak a napjai megszámláltattak, akik eddig nem tudták magukat bedolgozni a nagykereskedőknél, a képviselőknél, akik sorában pedig akad olyan is, aki szorgalmasan látogatja vevőjét... Az obulus verseny, könyöklés közben, azok akik nem is olyan régen vagy még a múlt hónapban nem mind voltak zsidómentesek, amint kezdetben nekik adták el behozatali engedélyeiket - most mások strómanjáról beszélnek, ha új arc jelenik meg a láthatáron. Nemcsoda hát, ha Perley-Lehrner azt követelik, hogy a textilt ne a hivatalos áruelosztó bizottság, hanem a gyárak anyagelosztói kontingentálják, s nemcsoda, ha szerinte: „nem egyéb szentimentalizmusból a kisemberek számának szaporítása.” Viszont, akik a kisemberek blutsvervandjai s akkor, amikor sokak áruigényét az áruelosztó bizottságok és a szakmai kontingens tulajdonosok között labdázák, mialatt mások igénylését többszörösen honorálják, talán aszerint is, hogy van-e már múltja a kényszerezegyezkedés terén: vannak, akik többszörösen kapnak a földi jóból. Mialatt hivatali tényezőknél egymást licitálják túl, a befektetésben - kell-e tisztább kép annál, az objektív szemlélőnek és bírálóknak, mint mikor az iparigazolványhoz vasúti telephez, sőt többhöz, kőszén, tűzifa és faszén nagy és kiskereskedői kijelölés, nagy és kis kontingens, valamint vevő kerül egy és ugyanazon családba két hölgynek is.

Sőt, két ilyen egymástól független példa található e szakmákban. Az első testvérpár esetében az egyik az egyik férj [kézzel beszúrva:] Paizs (Göbl) [folytatva] - az Est lapok hasábjain szerezte meg azokat a szakmai előfeltételeket, melyeket most felesége helyett gyakorol az üzletben, úgymint a másik férj, [kézzel beszúrva:] Éry [folytatva:], akinek viszont nem volt elég pont és csak a körüti sajtóban látni a nevét, mert azt sokszor és hosszú ideig az összes lapok hozták nagy fő és alcímek alatt a Tolnai kisemberek százainál is mély emlékeket szerzett bankári tevékenysége kapcsán. Az új és emelkedettebb erkölcsök hirdetésekor személyének és nevének megjelenése a fővárosnál az Iparügyi Minisztériumban és a földművelésügyiben, a bányáknál ajtó és sziv nyílt, mint a szénelosztási bizottságnál is és mellette működő szakmai érdekelttség vezetőinél, akik mind meghajoltak a szakmai múlt, a kereskedői rátermettség e predesztinált alakja mellett. Ami épp oly magától értetődő s megnyugtató, mint az a gyorsaság és kérielhetetlenség, mellyel a szénelosztó bizottság a faszénre utalt kisiparosság érdekeinek védelmére kelt, a maximált árakat túllépő kereskedőkkel szemben. Többektől megvonta az áru kiszolgáltatását és odaadta azoknak, akik azelőtt hiába fáradoztak az iránt, hogy nekik is jusson. Amikor feltéve, hogy ez nem tévedés - ebből is kiviláglik, hogy minden szakmában az igazság az egyenlő elbánás elve és különösen a kisemberek védelme a homloktérben - annyi balszerencse közt és annyi viszály után - akkor erre a jövőben fokozottan kellene ügyelnie az illetékes tényezőknél! Ezeknek kötelessége megvédeni azokat, akik az áruellátási bizottságokat ostromolják, mert azt hiszik, hogy nekik is joguk van az élethez, melyben az újabb ugyancsak szaporodó szövetkezetek is elvonják a levegőt előlük. A Magyarországnak a szövetkezetekről írt cikke után elvárható, hogy ez irányban tényleg javulás álljon be és minden illetékes fórumnak arra kell gondolnia, hogy a kevésbé protezsáltak, az összeköttetés nélküli naívak a klikkeken kívülállóknak is megélhessenek.

Vagy csak a kartelleknek a kontingens tulajdonosoknak és hasonlóknak érkezett el az új világ?!

[aláírás nélkül]

A dokumentumok jelzete: MOL K 250 340/1941 (Magyar Országos Levéltár, M. Kir. Közéllátási Hivatal, Elnöki főosztály)

Címek:

[közéllátás](#) ^[2]

[világháború](#) ^[3]

[zsidóság](#) ^[4]

Kiadás: 8. évfolyam (2008) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/magyar_sorskozosseg.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/magyar_sorskozosseg.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kozellatas>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vilaghaboru>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/zsidóság>